

Załącznik do Uchwały Nr 466

Rady Miasta Konina

z dnia 23 grudnia 2020 r.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Konina na lata 2021– 2023

Konin, grudzień 2020 rok

Spis treści

I. Wstęp	3
1. Rodzinna piecza zastępcza.....	6
2. Instytucjonalna piecza zastępcza	12
3. Pomoc dla osób usamodzielnianych	13
III. Analiza środowisk rodzinnych zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej.....	14
IV. Limit rodzin zastępczych zawodowych	16
V. Rozwój Pieczy Zastępczej	17
1. Cel główny	17
2. cele szczegółowe	17
3. Osiągnięcie celów poprzez realizację zadań.....	17
VI. Adresaci Programu	21
VII. Realizatorzy/partnerzy Programu	21
VIII. Planowane rezultaty	21
IX. Źródła finansowania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej.....	22
X. Monitorowanie Programu.....	22
SPIS TABEL.....	23

I. Wstęp

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 71 ust. 1 uwzględnia dobro rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietnych i niepełnych, mających prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Polityka rodzinna, wynikająca z ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, obejmuje całokształt działań podejmowanych przez państwo, samorządy terytorialne, organizacje pozarządowe i inne podmioty w celu stworzenia odpowiednich warunków dla prawidłowego funkcjonowania rodzin. Ustawa podkreśla znaczenie profilaktyki, jak również pracy z rodziną już od chwili pojawienia się sygnałów dotyczących nieprawidłowego funkcjonowania rodziny w środowisku.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej obowiązek opracowania i realizację 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych (art. 180 pkt 1 w/w ustawy).

Pierwszy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej obejmował swoimi działaniami lata 2012 – 2014. Zarówno w pierwszym programie, jak również w kolejnych, realizowane były zadania mające na celu wsparcie rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka, pomoc wychowankom w procesie usamodzielnienia, a także doskonalenie instytucjonalnej pieczy zastępczej. W okresie obowiązywania Programu w latach 2018 – 2020 przeszkolono 12 osób, kandydatów do prowadzenia różnych form rodzinnej pieczy zastępczej, które zgłosiły taką gotowość, podpisano 1 umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej, przeprowadzono szkolenia podwyższające umiejętności i kompetencje rodzin zastępczych również w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego „Wspiera.My”. Działania na rzecz rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej były kontynuowane w kolejnych latach. Ponadto w 2020 r. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie pozyskał środki w ramach Projektu **„Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19”** na wsparcie dzieci, rodziców zastępczych i pracowników rodzinnych oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej w sytuacji zagrożenia epidemią choroby COVID-19 poprzez:

- zakup laptopów i słuchawek w celu realizowania przez dzieci zadań w trybie zdalnego nauczania,
- zakup środków ochrony indywidualnej,

- zakup wyposażenia do przygotowania miejsc kwarantanny/izolacji dla dzieci przebywających w Rodzinnym Domu Dziecka, prowadzonym przez Stowarzyszenie „PROM” i Pogotowiu Opiekuńczym.

W okresie trwania programu w latach 2018-2020 opracowano Strategię deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w Koninie na lata 2019-2025 oraz autorski program przeznaczony do szkoleń rodzin zastępczych **„Czekając na miłość rodzicielską”**, który został zatwierdzony przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej decyzją z dnia 7 października 2019 roku, na okres 5 lat.

Wychodząc naprzeciw potrzebom rodzin zastępczych oraz wykorzystując doświadczenie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i psychologów pracujących z dziećmi poszerzono program o panel z zakresu przepisów BHP oraz pierwszej pomocy

u niemowląt i dzieci, zagrożeń wynikających z Internetu (dotyczące portali społecznościowych, gier z elementami przemocy, korzystania z niebezpiecznych stron internetowych - sekstingu, cyberprzemocy i patostrimingu), a także zagadnień dotyczących odpowiedzialności nieletnich.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Konina na lata 2021 – 2023 został opracowany zgodnie z założeniami polityki prorodzinnej w Polsce, Wielkopolskiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2020 roku oraz Strategii Rozwiązywanie Problemów Społecznych Mieszkańców Konina na lata 2015-2025.

Każdy szczebel samorządu terytorialnego ma zapisane zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Działania te mają na celu zapobieżenie umieszczeniu dzieci poza rodziną biologiczną. Podejmowane inicjatywy przez samorząd, jak również niepubliczne instytucje w zakresie wspierania rodziny, traktują potrzeby dziecka jako sprawę nadrzędną. Wymieniona ustawa nakłada na samorządy zadania w zakresie wspierania rodziny biologicznej oraz organizowanie rodzinnej pieczy zastępczej w przypadku niewywiązywania się ze swoich funkcji przez rodziców biologicznych. Założenia cytowanej ustawy obligują specjalistów wspierających rodziny biologiczne

i zastępcze do działań zmierzających do przywrócenia rodzinie biologicznej zdolności oraz umiejętności do pełnienia prawidłowych funkcji opiekuńczych i wychowawczych.

Obowiązki związane z zapewnieniem właściwej opieki dzieciom pozbawionym tej opieki przez rodziców biologicznych należą do zadań własnych powiatu, koncentrują się przede wszystkim na organizowaniu opieki i wychowania w rodzinach zastępczych,

rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo – wychowawczych oraz przyznawaniu świadczeń rodzinom zastępczym.

Do zadań własnych powiatu należy również przyznawanie świadczeń na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie osobom opuszczającym rodziny zastępcze, młodzieżowe ośrodki opiekuńczo – wychowawcze, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze i domy pomocy społecznej.

Rodziny zastępcze stanowią formę zbliżoną do środowiska naturalnego, w jakim powinno wychowywać się dziecko. Rolą systemu pieczy zastępczej jest zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska wychowawczego, respektującego jego prawa: prawo powrotu do rodziny biologicznej, utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami biologicznymi, stabilnego środowiska wychowawczego, kształcenia rozwoju uzdolnień oraz pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia.

Podmiotem koordynującym rozwój rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Konina, na podstawie Zarządzenia Nr 82/2011 Prezydenta Miasta Konina z dnia 15 grudnia 2011 r., jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. Jako koordynator rodzinnej pieczy zastępczej organizuje rodzinną pieczę zastępczą poprzez prowadzenie naboru kandydatów na rodziców zastępczych, organizowanie szkoleń oraz kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Pomimo zaangażowania pracowników i specjalistów Ośrodka w promowaniu rodzicielstwa zastępczego obserwuje się niewielkie zainteresowanie ze strony społeczności lokalnej. Jediną grupą społeczną, chętną podjęcia się funkcji i utworzenia rodzin zastępczych, stanowią osoby w średnim wieku, z ustabilizowaną sytuacją rodzinną i zawodową (dorosłe i usamodzielnione dzieci, wiek przedemerytalny). Brak zainteresowania do tworzenia takich form pieczy zastępczej ze strony np. 30 - 40-latków.

Trzyletni Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 zawiera plan działania Miasta Konina w zakresie zapewnienia opieki dzieciom w przypadku, kiedy rodzice biologiczni nie wywiązują się z funkcji rodzicielskich.

Ośrodek prowadzi szkolenia, zapewnia pomoc i wsparcie dla istniejących już rodzin zastępczych, prowadzących rodzinny dom dziecka, rodzin pomocowych, dokonuje także okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej.

II. Charakterystyka i analiza rodzin zastępczych w Koninie

1. Rodzinna piecza zastępcza

Środowisko rodzinne jest miejscem, w którym gromadzone są doświadczenia dorastającego w nim dziecka, gdzie rozwija i kształtuje swoją osobowość, przyjmuje wzory postępowania i system wartości. Więzy emocjonalne łączące członków rodziny oraz relacje pomiędzy nimi wywierają znaczny wpływ na rozwój i kształtowanie osobowości dziecka. Dom rodzinny jest również miejscem, gdzie dokonuje się rozwój społeczny dziecka, które w życiu dorosłym jest zdolne do uczestnictwa w życiu społecznym. Prawidłowo funkcjonująca rodzina zaspokaja najważniejsze potrzeby dziecka, takie jak: potrzeba ciepła, bliskości, przynależności, życzliwości, szacunku i zaufania. Wrażliwość rodziców na potrzeby dziecka stymuluje jego rozwój intelektualny, emocjonalny, fizyczny, zwiększa poczucie bezpieczeństwa, uznania i przynależności.

W przypadku pojawienia się trudności w prawidłowym wypełnianiu przez rodziców funkcji opiekuńczo – wychowawczych może pojawić się potrzeba umieszczenia małoletniego dziecka poza rodziną biologiczną. Jednak, umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej powinno stanowić ostateczność i nastąpić dopiero po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do form rodzinnej pieczy zastępczej zalicza:

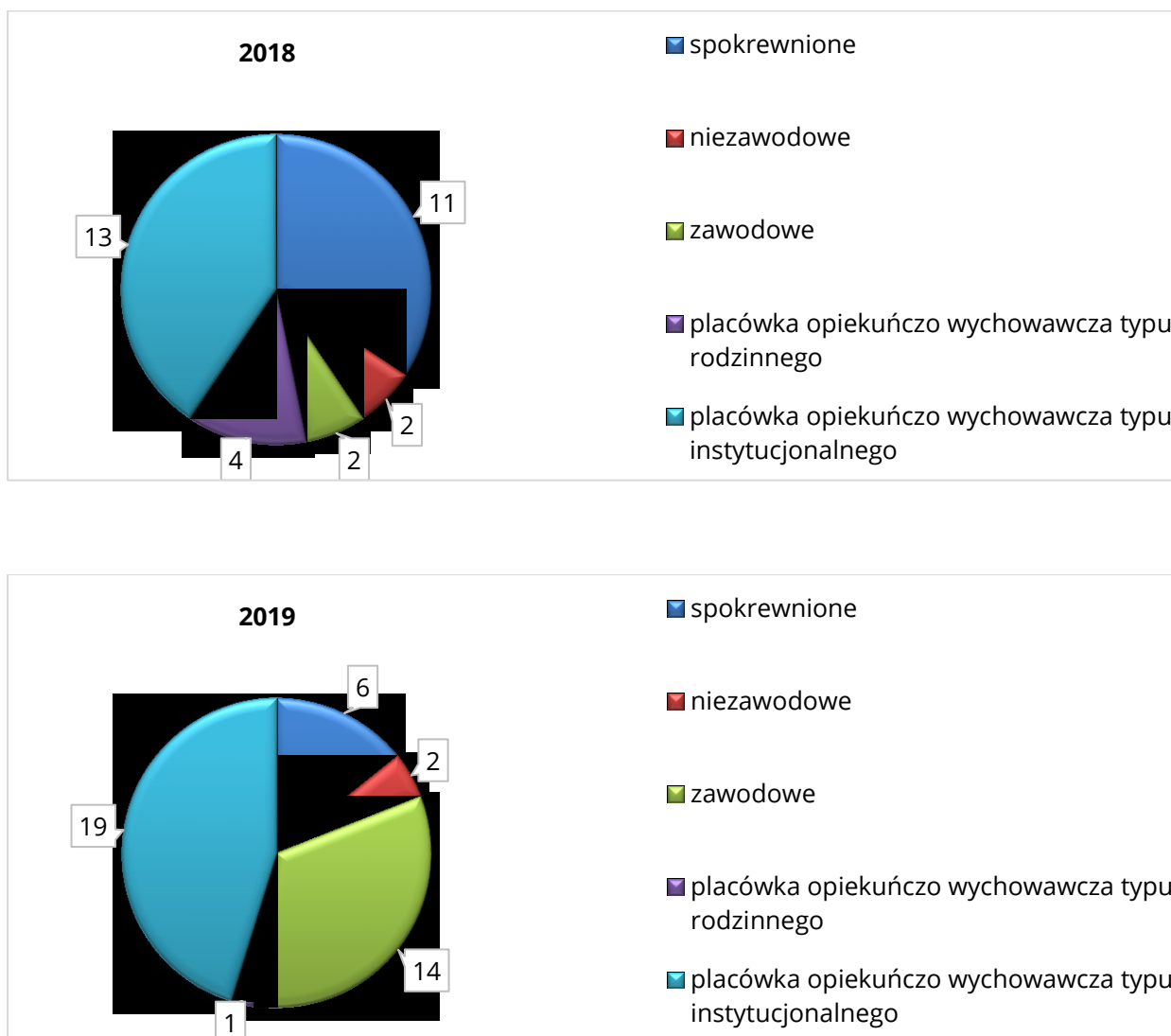
- rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem (dziadkowie lub pełnoletnie rodzeństwo dziecka);
- rodziny zastępcze niezawodowe (małżonkowie lub osoby niepozostające w związku małżeńskim, niebędące wstępnyimi lub rodzeństwem dziecka);
- rodziny zawodowe (niespokrewnione z dzieckiem), w tym:
- pełniące funkcję pogotowia rodzinnego;
- specjalistyczne (rodzina specjalistyczna dla samotnych matek z dzieckiem, dla dzieci niepełnosprawnych oraz nieletnich);
- rodzinny dom dziecka (w tej rodzinnej formie pieczy zastępczej umieszczanych jest więcej niż troje dzieci, nie więcej niż ośmioro dzieci), tworzony jest w celu objęcia opieką licznego rodzeństwa;
- rodziny pomocowe (sprawują opiekę nad dzieckiem w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą); rodziny pomocowe tworzą funkcjonujące rodziny zastępcze zawodowe i niezawodowe oraz osoby, które

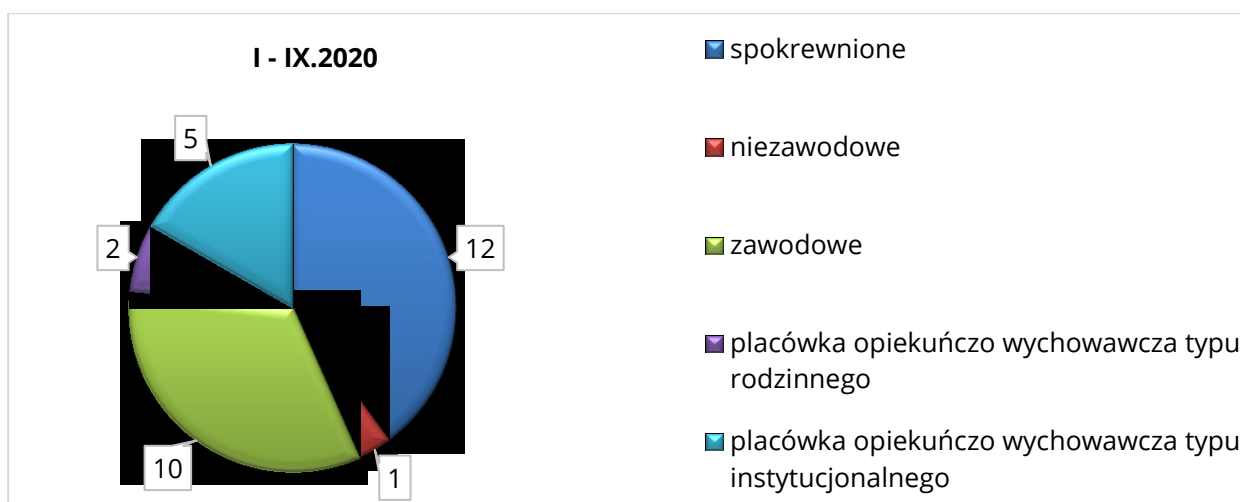
odbyły szkolenie dla rodzin zastępczych i zostały zakwalifikowane do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Kandydaci zgłaszający swoją gotowość do pełnienia różnego rodzaju form rodzinnej pieczy zastępczej są uświadamiani o czasowości sprawowanej opieki nad powierzonymi dziećmi, tym samym muszą akceptować możliwość powrotu wychowanka do rodziny biologicznej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

Poniższy wykres obrazuje umieszczanie dzieci w latach 2018 – IX.2020 w różnych formach pieczy zastępczej.

Wykres 1. Napływ dzieci do pieczy zastępczej w Koninie w latach 2018 – IX.2020

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie.

Z przedstawionych wykresów wynika, że do placówki opiekuńczo – wychowawczej typu instytucjonalnego (Pogotowie Opiekuńcze) funkcjonującej na terenie Miasta Konina najwięcej dzieci trafiło w 2019 r. (19 dzieci). Natomiast do 30 września 2020 r. odnotowano zauważalną tendencję spadkową umieszczania dzieci w tejże placówce (5 dzieci).

Założenia ustawy zobowiązują organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej do zmniejszania wydawania skierowań do pieczy instytucjonalnej. Nie zawsze jednak jest możliwość umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Dla dziecka, które jest pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej w pierwszej kolejności poszukuje się rodziny zastępczej, a dopiero po wyczerpaniu takiej możliwości, dziecko trafia do pieczy instytucjonalnej, w której także realizowane są wszelkie potrzeby dziecka, w tym: emocjonalne, bytowe i rozwojowe. Pobyt dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej zgodnie z założeniami ustawy ma charakter przejściowy, czyli do momentu powrotu dziecka do rodziny biologicznej, adopcji lub umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela 1: Liczba rodzin zastępczych oraz dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w Koninie w latach 2018 - IX.2020.

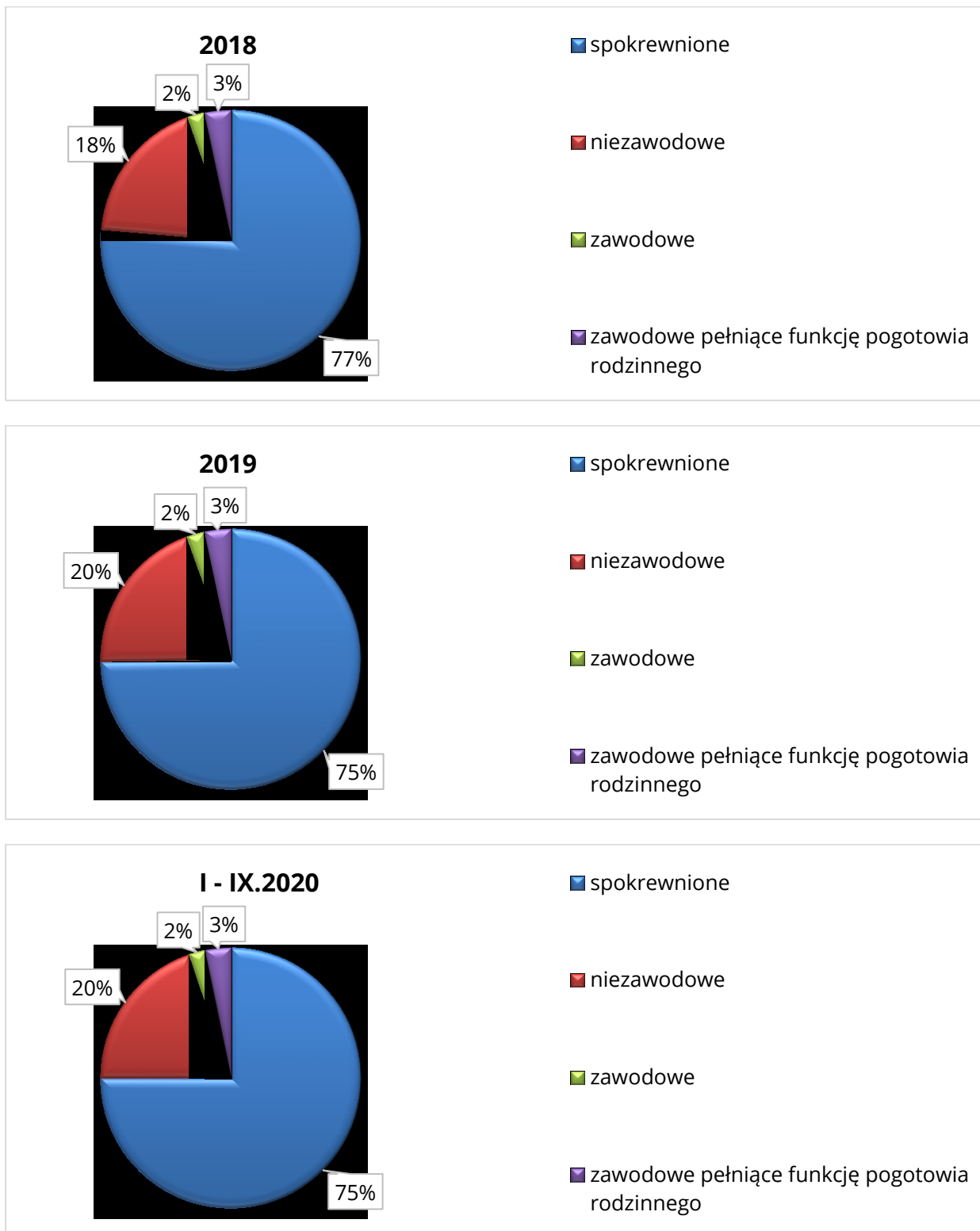
ROK	Wyszczególnienie	Formy rodzinnej pieczy zastępczej			Zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego
		Spokrewnione	Niezawodowe	Zawodowe	
2018	Liczba rodzin	71	17	2	3

ROK	Wyszczególnienie	Formy rodzinnej pieczy zastępczej			Zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego
		Spokrewnione	Niezawodowe	Zawodowe	
	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	98	25	4	19
2019	Liczba rodzin	68	18	2	3
	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	91	23	3	24
IX.2020	Liczba rodzin	72	19	2	3
	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	90	2	9	25

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie.

Poniższe wykresy obrazują procentowy podział zawartych w tabeli Nr 1 danych o rodzinach zastępczych w latach 2018- 2019 oraz dane za okres od 1 stycznia 2020 r. do 30 września 2020 r.

Wykres 2. Ujęcie procentowe rodzin zastępczych w Koninie w latach 2018 – IX.2020

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie.

Z przedstawionych danych wynika, że na terenie Konina zdecydowaną większość rodzin zastępczych stanowią rodziny spokrewnione z dzieckiem (około 75 %), które tworzą dziadkowie i rodzeństwo, 20 % rodziny niezawodowe, 3 % rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i 2% rodziny zastępcze zawodowe. Należy

podkreślić, że zapotrzebowanie na obie formy rodzinnej pieczy zastępczej (zawodowe i niezawodowe) w zestawieniu z liczbą dzieci umieszczonych w pieczy jest bardzo duże. Grupę rodziców niezawodowych stanowi wujostwo, dalsi krewni, niebędący rodzeństwem i wstępnyimi oraz przeszkolone osoby, które nie są spokrewnione z dziećmi. Grupa ta często posiada średnie, niekiedy wyższe wykształcenie i potencjał radzenia sobie z problemami wychowawczymi oraz rozwojowymi u dzieci. W tej grupie należy upatrywać kandydatów na przyszłych zawodowych rodziców zastępczych.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła wiele zmian w funkcjonowaniu systemu rodzinnej pieczy zastępczej, między innymi:

- rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka mają prawo do czasowego niesprawowania opieki nad przebywającymi u nich dziećmi w związku z wypoczynkiem, w wymiarze 30 dni kalendarzowych w okresie 12 miesięcy; w tym okresie organizator rodzinnej pieczy zastępczej zapewnia dzieciom opiekę w rodzinie pomocowej;
- możliwość zatrudnienia w rodzinnym domu dziecka oraz rodzinie zawodowej i niezawodowej, gdzie przebywa więcej niż 3 dzieci, osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich.

Na terenie Konina od 2006 roku funkcjonuje jedna placówka opiekuńczo – wychowawcza typu rodzinnego - Rodzinny Dom Dziecka prowadzony przez Stowarzyszenie „PROM”. Rodzinny Dom Dziecka zapewnia całodobową opiekę i wychowanie dzieciom częściowo lub całkowicie pozbawionym opieki rodzicielskiej w warunkach zbliżonych do domu rodzinnego, a także opiekę do czasu powrotu dziecka do rodziny, umieszczenia go w rodzinie zastępczej lub jego usamodzielnienia. W rodzinnym domu dziecka może być umieszczonych maksymalnie 8 dzieci, w wyjątkowych sytuacjach, szczególnie przy skierowaniu rodzeństwa za zgodą wojewody, liczba może się zwiększyć. Prócz dzieci w pieczy zastępczej w domu mogą mieszkać również biologiczne dzieci prowadzących placówkę.

W Rodzinnym Domu Dziecka prowadzony przez Stowarzyszenie „PROM” - według stanu na dzień 30 września 2020 r. przebywało 6 wychowanków w wieku od 8 do 15 lat.

Dzieci z terenu Konina umieszczane są również w rodzinach zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych oraz rodzinnych domach dziecka na terenie innych powiatów – w ramach zawartych porozumień między powiatami. Według stanu na dzień 30.09.2020 r. w 16 rodzinach zastępczych przebywało 22 dzieci, w 1 domu dziecka przebywało 2 dzieci.

Założenia ustawowe obligują specjalistów wspierających rodziny biologiczne i zastępcze do działań zmierzających do przywrócenia rodzinie biologicznej zdolności i umiejętności do pełnienia prawidłowych funkcji opiekuńczych i wychowawczych. W 2018 r. 3 dzieci powróciło do rodzin biologicznych, w 2019 – 6 dzieci, w 2020 r. – także 6 dzieci (stan na 30.09.2020 r.). Natomiast do rodzin adopcyjnych trafiło w 2018 r. 6 dzieci, w 2019 r. – 5 ,a w 2020 r. – 1 dziecko (stan na 30.09.2020 r.).

Tabela 2: Liczba dzieci, które powróciły do rodziców biologicznych oraz trafiły do rodzin adopcyjnych w latach 2018 – IX.2020.

Wyszczególnienie	2018 rok	2019 rok	2020 rok
Dzieci, które powróciły do rodziców biologicznych	3	6	6
Dzieci, które trafiły do rodzin adopcyjnych	6	5	1

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie.

2. Instytucjonalna piecza zastępcza

Instytucjonalna piecza zastępcza realizowana jest w następujących formach:

- 1) placówki opiekuńczo-wychowawczej,
- 2) regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej,
- 3) interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Na terenie Konina funkcjonuje 1 placówka typu instytucjonalnego – Pogotowie Opiekuńcze. Jest to placówka opiekuńczo – wychowawcza typu interwencyjnego z 20 miejscami dla dzieci. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dniem 1 stycznia 2021 r. wprowadza zmiany, których efektem będzie przekształcenie funkcjonujących placówek opiekuńczo - wychowawczych w małe - 14 osobowe, zapewniające warunki zbliżone do domowych.

Do placówek opiekuńczo – wychowawczych typu instytucjonalnego kierowane są dzieci powyżej 10 roku życia, w wyjątkowych sytuacjach do placówki tej mogą być kierowane dzieci młodsze. Umieszczenie dziecka poniżej 10. roku życia w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce opiekuńczo-wychowawczej umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa. Zadaniem placówki jest doraźna opieka nad dzieckiem w czasie

trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest zobowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki.

Według stanu na dzień 30 września 2020 roku w Pogotowiu Opiekuńczym przebywało 12 dzieci z terenu Konina w wieku od 12 do 17 lat oraz 1 dziecko z powiatu słupeckiego. Na podstawie porozumień z innymi powiatami, według stanu na dzień 30 września 2020 roku w placówkach opiekuńczo – wychowawczych różnego typu, umieszczonych było 14 dzieci z miasta Konina.

3. Pomoc dla osób usamodzielnianych

Osoba po osiągnięciu pełnoletniości, opuszczająca rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną nazywana jest „osobą usamodzielnianą”.

Usamodzielnienie to długotrwały proces wychowawczy, któremu podlegają dzieci umieszczone w różnego rodzaju formach pieczy zastępczej, którego celem jest podjęcie przez wychowanków samodzielnego, dojrzałego życia i zintegrowanie ich ze środowiskiem lokalnym. Proces usamodzielnienia, w zależności od indywidualnej sytuacji życiowej wychowanka pieczy zastępczej, może trwać do czasu ukończenia przez osobę usamodzielnianą 25 roku życia.

Przygotowanie wychowanka do radzenia sobie w dorosłym życiu jest trudnym i odpowiedzialnym zadaniem, zarówno dla opiekunów zatrudnionych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, jak również rodzin zastępczych oraz osób tworzących rodzinne domy dziecka. Należy więc podejmować w odpowiednim czasie, z wyprzedzeniem, szereg działań mających przygotować młodego człowieka do radzenia sobie w dorosłym życiu.

Pełnoletni wychowankowie pieczy zastępczej otrzymują pomoc udzielaną przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie, na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz na podstawie ustawy o pomocy społecznej:

- na kontynuowanie nauki,
- na zagospodarowanie w formie rzeczowej,
- na usamodzielnienie.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie udziela wsparcia w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych w mieszkaniach chronionych, obecnie z tej formy pomocy korzysta 2 wychowanków placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz instytucjonalnego. Istotnym jest, aby proces usamodzielnienia prowadził osobę opuszczającą pieczę zastępczą do:

- zmotywowania do podjęcia samodzielnego życia,
- uniezależnienia od wpływów problemowej rodziny i dysfunkcyjnego środowiska,
- wyposażenia w umiejętność radzenia sobie z trudnościami i niepowodzeniami,
- wdrożenia w planowanie własnego życia.

Usamodzielnienie jest procesem rozłożonym w czasie, prowadzącym do uzyskania przez wychowanka samodzielności w sferze społecznej i ekonomicznej.

III. Analiza środowisk rodzinnych zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej

Pracownicy socjalni w 2019 roku zdiagnozowali bezrobocie w 1 524 rodzinach, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w 533 rodzinach, alkoholizm w 327 rodzinach, narkomanię w 22 rodzinach natomiast przemoc w 27 rodzinach.

Bezrobocie, szczególnie długotrwałe pozostawanie bez pracy, dla większości osób oznacza pogorszenie standardu życia, problemy z zagospodarowaniem wolnego czasu, izolację społeczną, ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu społecznym, nie tylko dla osoby bezrobotnej, lecz całej rodziny. W następstwie może to powodować eskalację zjawisk niepożądanych, takich jak: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnienie od środków psychoaktywnych, uciekanie się do przemocy wobec najbliższych.

W ostatnich latach zauważalna jest tendencja wzrostowa przypadków, kiedy rodzice biologiczni niewłaściwie wypełniają swoje funkcje. Główną przyczyną dysfunkcyjności rodzin nie jest już tylko trudna sytuacja ekonomiczna, spowodowana bezrobociem. Oferowana w różnych formach pomoc finansowa: świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia rodzinne i alimentacyjne, świadczenia wychowawcze - Rodzina 500 +, Program „Dobry Start”, Karta Dużej Rodziny spowodowały poprawę sytuacji bytowej rodzin. Coraz częściej zauważalny jest wzrost liczby rodzin, które nie nabyły odpowiednich umiejętności społecznych do stworzenia odpowiednich relacji pomiędzy ich członkami. Braki w zakresie właściwej komunikacji, umiejętności prowadzenia rozmów (słuchanie, przetwarzanie informacji, przekonywanie, negocjowanie), umiejętności radzenia sobie z emocjami, tworzenia pozytywnego nastroju oraz brak asertywności powodują rozpad rodzin. Młodzi ludzie nie wyciągają wniosków, rzadko współpracują z osobami wspierającymi: pracownikami socjalnymi, asystentami rodziny, angażując się w nowe związki, z których rodzą się kolejne dzieci. Problemy zamiast zniknąć narastają, pojawiają się wówczas różnego rodzaju uzależnienia, dochodzi do przemocy wobec członków rodziny, najbardziej wówczas cierpią dzieci. Dużym problemem jest również migracja zarobkowa, która

często doprowadza do rozpadu rodzin. Nieobecność w życiu dziecka któregokolwiek z rodziców ma ogromny wpływ na codzienne funkcjonowanie w życiu rodzinnym i społecznym. Należy zauważyć, że rodzice odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu osobowości dziecka, przekazywaniu mu wartości i wzorców rodzinnych oraz społecznych.

Dzieci wychowujące się w rodzinach dysfunkcyjnych bardzo często są narażone na ewentualną możliwość umieszczenia ich w rodzinnych bądź instytucjonalnych formach pieczy zastępczej.

Jak wynika z przedstawionych poniżej danych wzrosła liczba przestępstw zagrażających prawidłowemu rozwojowi dziecka w rodzinie (dane Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego za lata 2018 – 2020). Należy podkreślić, że w 2019 roku wzrosła liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta” w stosunku do roku 2018. Według danych własnych Ośrodka oraz Zespołu Interdyscyplinarnego wynika, że liczba interwencji, które kończą się wypełnieniem formularza „Niebieska Karta” w 2020 roku znacznie spadła, co może mieć związek z ogłoszonym stanem epidemii na terenie Polski. W związku z zagrożeniem zakażeniami wirusem SARS-CoC-2 zarówno służby związane z szeroko pojętą pomocą społeczną, jak również służby mundurowe i pracownicy ochrony zdrowia znacznie ograniczyły wizyty w środowisku. Również edukacja zdalna dzieci i młodzieży nie wpływa na rozeznanie problemów w środowisku domowym oraz utrzymywanie systematycznego kontaktu z uczniami i ich rodzicami. Fakt występowania w rodzinie przemocy wpływa bezpośrednio na zagrożenie życia lub zdrowia dzieci przebywających w tych rodzinach.

Tabela 3: Dane dotyczące wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” w latach 2018 – IX.2020.

Wyszczególnienie	2018 rok	2019 rok	I-IX.2020 rok
Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	143	170	79

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie.

W przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Dane na temat liczby dzieci odebranych przez pracowników socjalnych z rodzin biologicznych na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przedstawia tabela nr 4.

Tabela 4: Liczba odebranych dzieci przez pracowników socjalnych z rodzin biologicznych, na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Wyszczególnienie	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	I-IX 2020 r.
Liczba odebranych dzieci	8	13	7	15	17

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie.

Znaczący wzrost liczby odebranych dzieci w latach 2019 – 2020 spowodowany był między innymi tym, że zabezpieczane dzieci pochodziły z rodzin, w których rodzeństwo było liczniejsze. O ile w latach wcześniejszych w rodzinie często zabezpieczane było jedno dziecko, w ostatnim czasie zabezpieczano dzieci z rodzin z trojgiem i czworgiem dzieci.

IV. Limit rodzin zastępczych zawodowych

Zgodnie z art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

Przedstawione w tabeli 5 planowane limity wynikają z prognozowanych potrzeb w tym zakresie i mogą ulec zmianie w zależności od liczby dzieci, którym należałoby zapewnić opiekę zastępczą.

Tabela 5: Coroczny limit tworzonych rodzin zastępczych zawodowych.

Wyszczególnienie	2021 rok	2022 rok	2023 rok
Coroczny limit tworzonych rodzin zastępczych zawodowych	1	1	1
Liczba przekształconych rodzin niezawodowych w zawodowe na podstawie art. 54 w/w ustawy	0	0	1

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie.

V. Rozwój Pieczy Zastępczej

1. Cel główny

Rozwój i wspieranie istniejącego systemu rodzinnych form pieczy zastępczej.

2. cele szczegółowe

1. Zapewnienie kompleksowej pomocy dzieciom pozbawionym opieki rodziców biologicznych.
2. Profesjonalne wsparcie rodzin zastępczych w usprawnianiu wypełniania przez nich funkcji opiekuńczo - wychowawczej.
3. Zwiększenie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.
4. Intensyfikowanie działań na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego na terenie Konina.
5. Tworzenie optymalnych warunków do powrotu dziecka do rodziny biologicznej.
6. Organizowanie pomocy w procesie usamodzielniania pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.
7. Zapewnienie wsparcia specjalistycznego pełnoletnim wychowankom.

3. Osiągnięcie celów poprzez realizację zadań

Tabela 6: Cele i zadania do realizacji przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie w latach 2021 – 2023.

Lp.	Cel	Zadania	Realizatorzy/ partnerzy
1.	Zapewnienie kompleksowej pomocy dzieciom pozbawionym opieki rodziców biologicznych	✓ umieszczenie dzieci w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej;✓ dostępność poradnictwa dla dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej;✓ dokonywanie okresowej oceny sytuacji dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej;	• Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie• Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna• Ośrodek Adopcyjny• Sąd Rejonowy• Wojewódzki Szpital Zespolony w Koninie• placówki służby zdrowia• pedagodzy szkolni• organizacje pozarządowe

Lp.	Cel	Zadania	Realizatorzy/ partnerzy
		✓ zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną; ✓ współdziałanie z podmiotami działającymi na rzecz dziecka; ✓ umożliwienie wypoczynku dzieciom przebywającym w pieczy zastępczej; ✓ współpraca z rodzicami biologicznymi;	
2.	Profesjonalne wsparcie rodzin zastępczych w usprawnianiu wypełniania przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczej	✓ udzielanie rodzinie zastępczej świadczeń wynikających z ustawy; ✓ zapewnienie wsparcia ze strony koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej; ✓ wsparcie psychologiczne i prawne dla rodzin zastępczych; ✓ sporządzanie przez psychologa (co 2 lata) opinii o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej lub prowadzenie rodzinnego domu dziecka; ✓ organizowanie szkoleń i grup wsparcia; ✓ wspieranie rodzin zastępczych w wychowywaniu i edukacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej; ✓ zapewnienie bezpłatnych, dostępnych usług specjalistycznych (pełna diagnoza dzieci, opieka lekarska różnych specjalności przede wszystkim pomoc psychiatryczna i psychoterapeutyczna);	• Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie • Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna • Sąd Rejonowy • nauczyciele i pedagodzy szkolni • organizacje pozarządowe • placówki służby zdrowia

Lp.	Cel	Zadania	Realizatorzy/ partnerzy
3.	Zwiększenie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie	✓ wzmocnienie kompetencji osób zatrudnionych w Ośrodku poprzez udział w szkoleniach kierowanych do kadr działających w obszarze pieczy zastępczej; ✓ zapewnienie adekwatnej do potrzeb liczby zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie z art. 77 ust.1 ustawy; ✓ opracowanie standardu świadczenia usług wolontariackich na rzecz dzieci i rodzin zastępczych oraz realizacja tych usług; ✓ rozszerzenie dostępnej oferty usług specjalistycznych dla dzieci z instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej; ✓ promowanie superwizji dla specjalistów Ośrodka jak również rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinny dom dziecka; ✓ zaplanowanie i realizacja kampanii społeczno-informacyjnej przybliżającej pieczę zastępczą mieszkańcom Konina;	• Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie • Sąd Rejonowy w Koninie • nauczyciele i pedagodzy szkolni • organizacje pozarządowe • placówki służby zdrowia
4.	Intensyfikowanie działań na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego na terenie Konina	✓ pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka; ✓ prowadzenie szerokiej akcji informacyjnej na rzecz rodzinnych form pieczy zastępczej; ✓ promowanie rodzicielstwa zastępczego na imprezach ogólnodostępnych; ✓ indywidualne rozmowy z osobami zainteresowanymi problematyką pieczy zastępczej;	• Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie • organizacje pozarządowe • kościoły • media

Lp.	Cel	Zadania	Realizatorzy/ partnerzy
5.	Tworzenie optymalnych warunków do powrotu dziecka do rodziny biologicznej	✓ indywidualizacja wsparcia asystenta rodziny oraz pracownika socjalnego – zintensyfikowana praca socjalna; ✓ rozwijanie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych poprzez udział rodziców biologicznych w warsztatach i indywidualnych spotkaniach z psychologiem; ✓ działania prowadzone na rzecz odbudowy relacji rodzica biologicznego z dzieckiem: spotkania integrujące w rodzinie zastępczej oraz urlopowanie dzieci do rodzin biologicznych;	• Specjaliści Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koninie: pracownik socjalny, asystent rodziny, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, psycholog • Sąd Rejonowy • organizacje pozarządowe • pedagodzy szkolni
6.	Organizowanie pomocy w procesie usamodzielniania pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	✓ pełnienie przez pracowników Ośrodka funkcji opiekunów usamodzielnienia, pomoc w pisaniu i realizowaniu indywidualnych programów usamodzielnienia, pomoc rzeczowa i finansowa; ✓ tworzenie programów usamodzielnień dostosowanych do aktualnych potrzeb usamodzielnianych wychowanków oraz stały nadzór nad ich realizacją; ✓ wyrównywanie szans wchodzenia w dorosłe życie usamodzielnianym wychowankom poprzez objęcie ich pomocą finansową, pedagogiczną, psychologiczną, prawną, socjalną i doradztwem zawodowym; ✓ pomoc w uzyskaniu zatrudnienia i mieszkania chronionego, socjalnego, komunalnego; ✓ angażowanie wychowanków do udziału w projektach organizowanych przez różne instytucje;	• Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie • Urząd Miejski w Koninie – Wydział Spraw Lokalowych • Powiatowy Urząd Pracy w Koninie

Lp.	Cel	Zadania	Realizatorzy/ partnerzy
7.	Zapewnienie wsparcia specjalistycznego pełnoletnim wychowankom	✓ poradnictwo i wsparcie w sytuacjach kryzysowych; ✓ poradnictwo psychologiczne oraz pomoc prawna.	• Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie • poradnie specjalistyczne

VI. Adresaci Programu

- dzieci potrzebujące opieki i wsparcia.
- Rodziny zastępcze i osoby prowadzące rodzinne domy dziecka.
- Usamodzielniający się wychowankowie rodzin zastępczych i placówek.
- Placówki opiekuńczo-wychowawcze.
- Kandydaci do pełnienia funkcji rodzin zastępczych oraz rodzinnego domu dziecka.
- Rodziny biologiczne dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.
- Rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę nad dzieckiem.

VII. Realizatorzy/partnerzy Programu

- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie
- Sąd Rejonowy w Koninie
- Urząd Miejski w Koninie – Wydział Spraw Społecznych
- Urząd Miejski w Koninie – Wydział Spraw Lokalowych
- Ośrodek Adopcyjny w Koninie
- Wojewódzki Szpital Zespolony w Koninie
- Powiatowy Urząd Pracy w Koninie
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Koninie
- poradnie specjalistyczne
- szkoły i przedszkola
- placówki służby zdrowia
- organizacje pozarządowe.

VIII. Planowane rezultaty

- Wzmocnienie systemu organizacji pieczy zastępczej na terenie Konina.
- Interdyscyplinarne wsparcie dziecka przebywającego w pieczy zastępczej.
- Poprawa jakości opieki w rodzinnych formach pieczy zastępczej.
- Wzmocnienie kompetencji kadry realizującej program.

IX. Źródła finansowania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej

Finansowanie Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021 – 2023 odbywać się będzie ze środków własnych miasta oraz ze środków zewnętrznych pozyskiwanych w ramach konkursów.

X. Monitorowanie Programu

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie, jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej, podobnie jak w latach poprzednich będzie koordynatorem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021 - 2023.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 będzie na bieżąco monitorowany i będzie podlegał ocenie pod względem podjętych działań, ich realizacji i skuteczności. Wzorem lat ubiegłych, po zakończeniu każdego roku informacja o realizacji programu przedkładana będzie Prezydentowi Miasta Konina oraz Radzie Miasta Konina w corocznym sprawozdaniu.

Działania skierowane na monitorowanie założeń programu mają na celu bieżące rozwiązywanie trudności (w ramach posiadanych kompetencji i możliwości organizacyjnych), stworzenia optymalnych warunków socjalizacji i wychowania dzieciom pozbawionym pozytywnie funkcjonującego, naturalnego środowiska rodzinnego. Dlatego tak ważne jest przede wszystkim współdziałanie różnych podmiotów lokalnych zaangażowanych w realizację założeń ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Dążenie do poprawy sytuacji dysfunkcyjnych rodzin, poprzez analizę przyczyn powstawania ich trudnej sytuacji i stosowanie określonych form pomocy mających na celu przede wszystkim dobro dziecka.

SPIS TABEL

Tabela 1: Liczba rodzin zastępczych oraz dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w Koninie w latach 2018 - IX.2020.....	8
Tabela 2: Liczba dzieci, które powróciły do rodziców biologicznych oraz trafiły do rodzin adopcyjnych w latach 2018 – IX.2020.	12
Tabela 3: Dane dotyczące wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” w latach 2018 – IX.2020.	15
Tabela 4: Liczba odebranych dzieci przez pracowników socjalnych z rodzin biologicznych, na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.	16
Tabela 5: Coroczny limit tworzonych rodzin zastępczych zawodowych.	16
Tabela 6: Cele i zadania do realizacji przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koninie w latach 2021 – 2023.	17

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Napływ dzieci do pieczy zastępczej w Koninie w latach 2018 – IX.2020	7
Wykres 2. Ujęcie procentowe rodzin zastępczych w Koninie w latach 2018 – IX.2020....	10